

Norges Fredsråds høringsuttalelse om St.prop 42 (2003-2004)

Norges Fredsråd er en paraply for 27 organisasjoner som spenner over et vidt spekter av synspunkter fra kristen pasifisme til ikke-vold og antimilitarisme med utspring i arbeiderbevegelsen. Vi arbeider for en tryggere verden, og vi ser militær inngrep som et uegnet verktøy. Derfor er vi, i alle mulige sammenheng, med på å utvikle flere sivile verktøy, og derfor arbeider vi for bedre koordinering av de sivile verktøyene som finnes. Følgende innstilling, laget på basis av Alexander Harangs utredning, har samtlige medlemsorganisasjoner fått anledning til å kommentere, og er dermed representativt for et meget bredt spektrum.

Sikkerhetspolitiske målsetninger

Under punkt 3.5; "Overordnede sikkerhetspolitiske mål" står det at de overordnede mål for norsk sikkerhetspolitikk for perioden 2005-2008 skal være:

- å forebygge krig og fremveksten av ulike trusler mot norsk og kollektiv sikkerhet;
- å bidra til fred, stabilitet og videre utvikling av den internasjonale rettsorden

Ingen kan være uenige i disse målene. Vi deler også regjeringens holdning uttrykt i kap 3.7 "Sikkerhetspolitiske konsekvenser for Norge", der man fremholder at norsk og kollektiv sikkerhet best ivaretas ved å bidra til fred, stabilitet og en gunstig internasjonal utvikling. Proposisjonen fremhever det nye forsvaret som et relevant utenrikspolitisk virkemiddel for å nå disse målene. Etter vår oppfatning er dette i beste fall en snever tilnærming.

Sikkerhet vil oppnås best ved å unngå at konflikter i det hele tatt eskalerer til voldelig nivå. Måten man unngår dette på er ved aktiv **fredsbygging** før voldelige konflikter bryter ut, og om fredsbygging i denne forstand sier Stortingsproposisjonen meget lite. Heller ikke sier den noe om aktiv fredsbygging under og etter at konflikter bryter ut.

Norges Fredsråd mener at i St. Prop. 42, tar ikke regjeringen innover seg konsekvensen av å inkludere fredsbygging i forsvarsbegrepet. Den tar ikke høyde for kompleksiteten og mangfoldet i begrepet fredsbygging i sin forsvarspolitik. Nettopp dette er dokumentets største svakhet.

Forsvarets oppgaver

Skal man bidra til fred og stabilitet, håndhevelse av internasjonal rett, respekt for menneskerettigheter og forebygging av bruk av vold, som omtalt i kapittel 5.2.1., er **sivile** virkemidler å foretrekke fremfor militære.

I boks 5.2 står det at det militære har kompetanse på svært mange områder sivile har bruk for. Vi ønsker å snu dette og å si at det sivile samfunn har kompetanse på svært mange områder Norges forsvar har bruk for.

Fredsbygging og forrang.

Fredsbygging og samfunnssikkerhet er etter vårt syn først og fremst et sivilt anliggende. Det sivile samfunn er dessuten de som til syvende og sist skal bære freden, og bør derfor inneha den sentrale myndighet i fredsbyggingen.

Dette prinsippet om sivil forrang i fredsbygging strider mot kap.5.6.1. "Sivil-militær koordineringsenhet", hvor det foreskrives at den militære styrkesjef i operasjonsområdet skal forestå praktisk koordinering og tilrettelegging av sivil-militært samarbeid i fredsoperasjoner.

Norges forhold til EUs krisehåndtering

I kap. 3.6.3 hevder regjeringen at en aktiv norsk europapolitikk som søker reell norsk medinnflytelse i EUs **militære** krisehåndtering er avgjørende for å ivareta norske interesser. Vi mener at Norge bør vise mer interesse i den sikkerhetspolitikk EU er i ferd med å utvikle som angår sivil konflikthåndtering. Spesielt merker vi at EU er i ferd med å utvikle **systematisert samarbeid med NGOer som leverandører av fredsbyggende tjenester**, og at EU-organene ser **sivil innsats i fredsbygging som en naturlig del av forsvarrets verktøy**.

Norges Fredsråd mener at å se sivil innsats i fredsbygging som en naturlig del av forsvarrets verktøy, er avgjørende for om det nye forsvaret skal kunne nå sitt mål om å være et relevant sikkerhetspolitisk virkemiddel for fred i verden.

Det neglisjerte skjæringspunktet

Humanitært og utviklingsarbeid har tradisjonelt blitt betraktet som UD's ansvar. Men den fredsbyggende sivile innsatsen som ligger i skjæringspunktet mellom det rent humanitære og sivile politi funksjoner er hjemløs i Norge. Det hører inn under mandatet til hele sju underavdelinger i UD!

Fredsbygging er kompleks, og Norge har mange biter av puslespillet på plass: Norges kompetanse som mekler er vesentlig, vi har beredskapslaget for opprettelse av lov og orden, register over valgobservatører, register over siviladministrasjonsekspertene, tiltak for forsoning, menneskerettighetsledsagere ... og mer. Det er i dette feltet freds-NGOer kan spille en vital rolle, med sin ekspertise innen dialog teknikker, kultur sensitive tilnærminger osv. At deres innsats for total forsvar er nedprioritert reflekteres både i forsvarsbudsjettet og i denne stortingsproposisjonen.

Vi mangler et organ som er ansvarlig for fredsbygging, et koordinerende organ som kan trekke sammen alle de mange trådene som har med forebygging av voldelig konflikt og stabilisering av samfunn å gjøre, og som kan holde oversikt over hva alle fredsbyggende NGOer har å tilby.

For eksempel: i dag holder både forsvar og sivile organer treningskurs i konfliktdialog – men en fullgod oversikt over tilbudene finnes ikke. Vi mangler et sentralt treningskompetansesenter for fredsbygging, der man kan spesialisere seg på konfliktdialogtrening, menneskerettighetstrening, trening i kulturell sensitivitet osv. på sivilsamfunnets premisser. Et slikt kompetansesenter kunne holde en oversikt over alle de treningsmulighetene som kan tilbys innen feltet, og rettlede folk som skal ut i konfliktsoner, militære som sivile, til de riktige tilbud.

Alt dette er fundamentale brikker som skal på plass for å kunne drive effektiv fredsbygging.

Fredsbygging må altså implementeres på en helt annen måte enn det stortingsproposisjonen legger til grunn, om den skal være særlig effektiv i forhold til regjeringens sikkerhetspolitiske målsettinger.

Alternativ tenkning trenges. Vi må synliggjøre, og øke bevisstheten rundt de mulighetene som eksisterer, og anerkjenne de sivile alternativer til militær intervensjon.

Justisminister Odd Einar Dørum gjorde noe klokt da han satt sammen sitt beredskapsteam i Justisdepartementet. Dommere, polititrenere, internasjonale juss eksperter var allerede tilgjengelige for fredsbygging gjennom NORDEM. Men ved å gi denne type beredskap et direktorat, har han økt dens synlighet, og bevisstgjorde folk om dens muligheter. Som en følge av dette har sannsynligheten for at man vil bruke denne type sivil beredskap i en postkonflikt situasjon økt betraktelig.

Økonomiske prioriteringer

Mest av alt mangles det rom i budsjettet for å bygge opp disse sivile verktøy for ikkevoldelig konflikthåndtering. Fredsbyggingsperspektiv reflekteres i liten grad i forsvarsbudsjettet. Hvis regjeringen virkelig mener det man sier om fredsbygging som målsetting for norsk forsvarspolitik, bør en stor del av disse midlene dekkes over forsvarsbudsjettet. De frivillige organisasjonene som støtter opp om militær virksomhet gis støtte, men det gis ikke til organisasjoner som støtter opp om sivile fredsbyggingstiltak, eller som følger med utviklingen hos deres kollegaer i Europa og verden forøvrig og som arbeider for å spre en fredskultur. Dette er også i høyeste grad arbeid som bør betraktes som en del av forsvaret.

Motstand mot militarisme

I kap.3.6.1 "Samarbeidet i FN" legges det opp til at det fra FNs side er ønskelig at regionale organisasjoner som EU og NATO påtar seg et større ansvar for FN operasjoner, og at NATO og EU gjennom en slik arbeidsdeling styrker FNs rolle og handlekraft.

Vi er sterkt imot NATOs "out of area" politikk og samtidig **for** en vesentlig styrking av FNs folkerettslige mandat. Etter vårt syn styrker man ikke FN ved å overføre ansvaret for militære operasjoner til organisasjoner som NATO. Derfor er vi også imot det forsvarskonseptet som forespeiles i kapittel 5.2.3, hvor det legges opp til en alliansetilpassing av det norske forsvar.

Norges Fredsråd følger heller ikke logikken i 4.1 og 4.2 som tilsier at staten skal sponse utvikling av egne våpensystemer, for så å eksportere disse for å dekke utgiftene til deres utvikling. Hvis formålet med vår våpenindustri er vårt eget forsvar, bør ikke vårt forhold til forsvarsmarkedet resultere i at vi bidrar med å spre våpen i verden. Dette er stikk i strid med fredsbyggingsprinsipper og med logikk.

Transformasjon

I kapittel 5.3, forklares det hva transformasjonen i det nye forsvaret skal bestå av. Militære doktriner skal kontinuerlig videreutvikles, oppdateres og endres til støtte for politiske målsetninger. Når det gjelder den faglige kompetansen som skal utvikles i transformasjonsprosjektet, mener vi at fredsaglig kompetanse bør stå sentralt. Vi mener at det er av fundamental betydning at det sivile samfunn har innflytelse i denne prosessen.

Vi ser selvsagt nødvendigheten av å støtte seg på idéleverandører som Forsvarets Forskningsinstitutt for kompetanseheving i det nye forsvaret, men for å bidra til en helhetlig kompetansebygging bør også ikke-militære kompetansesentra trekkes inn i større grad.

Konklusjon

Som konklusjon vil jeg si at Norges Fredsråd er enig med regjeringen når den i kapittel 3.8.1 fremholder at militære virkemidler kun skal anvendes som en integrert del av andre sikkerhetspolitiske virkemidler, men vi savner altså en konkretisering av hva dette helhetlige rammeverket består av. Tilnærmingen er etter vårt syn lite helhetlig da den ikke tar høyde for sivil innsats i konfliktområder i tilstrekkelig grad.

Det handler om å stille flere verktøy til rådighet. Om verktøyet kun er en hammer blir alle utfordringer behandlet som spiker.